

TỰ PHÊ BÌNH VÀ PHÊ BÌNH THEO TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH

Vũ Hoài Nam
Học viện Ngân hàng
Email: namvh@hvn.edu.vn

Tóm tắt: Thực hiện tự phê bình và phê bình theo tư tưởng Hồ Chí Minh có ý nghĩa to lớn trong công tác xây dựng Đảng hiện nay. Bài viết đã chỉ ra mối quan hệ của tự phê bình và phê bình, các nguyên tắc của nội dung này theo tư tưởng Hồ Chí Minh. Đồng thời nêu lên các giải pháp cần thực hiện tốt về tự phê bình và phê bình hiện nay.

Từ khóa: Tự phê bình, phê bình, tư tưởng Hồ Chí Minh.

CRITICIZING AND SELF-CRITICIZING ACCORDING TO HO CHI MINH'S THOUGHTS

Vu Hoai Nam
Banking Academy
Email: namvh@hvn.edu.vn

Abstract: Carrying out the criticism and self-criticism according to Ho Chi Minh's thoughts has significant meaning in building Party today. The journal pointed out the relationship between criticism and self-criticism, principles of this content according to Ho Chi Minh's thoughts. Meanwhile raising the method to carry out well the criticism and self-criticism now.

Key words: Criticism, self-criticism, Ho Chi Minh's thoughts

Nhận bài: 20/02/2025

Phản biện: 18/03/2025

Duyệt đăng: 23/03/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, tự phê bình và phê bình là quy luật phát triển của Đảng; là một nguyên tắc, nội dung sinh hoạt chi bộ; là vũ khí sắc bén để xây dựng chi bộ luôn trong sạch, vững mạnh. Thực hiện tự phê bình và phê bình thông qua sinh hoạt chi bộ là một giải pháp quan trọng để nâng cao chất lượng sinh hoạt chi bộ, sửa đổi lối làm việc, lối sống, ý thức tổ chức, kỷ luật của mỗi cán bộ, đảng viên. Thực tế vừa qua ở nhiều chi bộ, chất lượng phê bình và tự phê bình còn hạn chế dẫn tới năng lực lãnh đạo và sức chiến đấu của chi bộ, của đội ngũ cán bộ, đảng viên yếu, không giải quyết tốt những khuyết điểm, yếu kém ngay từ chi bộ, dẫn tới không đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ chính trị của địa phương, cơ quan, đơn vị.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Tự phê bình và phê bình theo tư tưởng Hồ Chí Minh

Hồ Chí Minh chỉ rõ: “TỰ PHÊ BÌNH LÀ GÌ? Là thật thà nhận, công khai nhận trước mặt mọi người những khuyết điểm của mình để tìm cách sửa chữa. Điều đó nói thì dễ, nhưng làm thì khó. Khó là vì người ta hay có lòng tự ái. Thừa nhận cái sai, cái dốt, cái kém của mình, thì sợ mất thể diện, mất uy tín, mất địa vị”. Vì vậy, tự phê bình là việc khó khăn, đòi hỏi mỗi đảng viên phải biết vượt qua chính mình, chiến thắng “cái tôi” của bản thân. Việc đó chỉ có thể thành công khi mỗi đảng viên coi tự phê bình là nhu cầu không thể thiếu trong cuộc sống.

Tuy nhiên, không ít người chưa hiểu đúng về phê bình, thậm chí cố tình lợi dụng việc đó, bởi vậy, thay vì giúp đỡ lẫn nhau trên tinh thần yêu giai cấp, đồng chí, đồng đội để hướng đến sự phát triển, lại coi đó là cơ hội để công kích, trả thù, làm mất uy tín của nhau, để tự đề cao mình, củng cố địa vị của mình, gây bè cánh, ê kíp có lợi cho mình; vô hình chung, việc tốt biến thành việc xấu, tạo nên sự mất đoàn kết. Do đó, cần quán triệt và thực hiện tốt lời dạy của Chủ tịch Hồ Chí Minh: “Phê bình là cốt để giúp nhau sửa chữa khuyết điểm, cho nên thái độ của người phê bình phải thành khẩn, nghiêm trang, đúng mực. Phải vạch rõ vì sao có khuyết điểm ấy, nó sẽ có kết quả xấu thế nào, dùng phương pháp gì để sửa chữa”.

Giữa tự phê bình và phê bình có mối quan hệ thống nhất biện chứng với nhau. Ở đây, tự phê bình và phê bình, hiểu một cách chung nhất, là sự biểu hiện mối quan hệ biện chứng giữa chủ thể và khách thể, trong đó người tự phê bình là chủ thể, còn người phê bình là khách thể. Theo đó, chủ thể chỉ ra đúng ưu điểm và khuyết điểm của mình, đồng thời đề ra biện pháp, nội dung, thời gian để phát triển điểm mạnh và khắc phục những hạn chế, khuyết điểm của bản thân, nhằm mục đích tiến bộ hơn. Còn đối với người thực hiện phê bình, do đóng vai trò khách thể nên có sự nhìn nhận, đánh giá người được phê bình khách quan hơn, chính xác hơn, toàn diện hơn; đồng thời, bổ sung những điều chủ thể tự đánh giá, do đó, sự

đánh giá về chủ thể sẽ đầy đủ hơn, chính xác hơn. Giải quyết vấn đề này là công việc hết sức quan trọng, nhưng cũng rất khó khăn, nên cần được thực hiện thường xuyên, như công việc “rửa mặt hàng ngày”. Tự phê bình không thể phát huy tác dụng tối đa nếu không có phê bình. Theo Hồ Chí Minh, “Thuốc đắng thì dã tật, nói thật thì được việc. Nói thật tức là phê bình... phê bình là thuốc để chữa các bệnh khuyết điểm”.

Phê bình có nghĩa là nói thật, nói ra những ưu điểm cũng như những hạn chế, khuyết điểm của đồng chí, đồng đội. Trên cơ sở đó, giúp đồng chí, đồng đội, tập thể dũng cảm thừa nhận hạn chế, khuyết điểm và kiên quyết sửa chữa. Ở đó, việc phê bình luôn phát huy tối đa vai trò của tập thể - người này là tấm gương soi cho người khác, đi cùng với nó là thử thách to lớn đối với mỗi đảng viên, vì đó là công việc khó khăn - nói thật. Như vậy, tự phê bình và phê bình không thể tách rời nhau, để làm tốt điều đó, đòi hỏi sự dũng cảm của từng đảng viên.

Quan điểm xuyên suốt của Hồ Chí Minh trong tự phê bình và phê bình là phải theo tinh thần của chủ nghĩa Mác - Lênin, trên tinh thần vì nước, vì dân, “dĩ công vi thượng” và phải xuất phát từ tình đồng chí thương yêu, giúp đỡ lẫn nhau. Trước hết phải “khéo” kết hợp giữa tự phê bình và phê bình. “Khéo” là tư tưởng biện chứng trong triết học được vận dụng vào cuộc sống, là nghệ thuật ứng xử giữa con người với con người trong quan hệ xã hội, là sự kết hợp nhuần nhuyễn giữa tình và lý trong tinh hoa văn hoá phương Đông, trong truyền thống văn hoá Việt Nam. Đây là quan điểm vừa mang tính khoa học, vừa mang tính nghệ thuật cách mạng trong cả thái độ và phương pháp tiến hành tự phê bình và phê bình.

Thứ hai, tự phê bình và phê bình phải được tiến hành nghiêm túc, thường xuyên, phải nói đầy đủ cả hai mặt ưu điểm và khuyết điểm. Người căn dặn: “Phê bình mình cũng như phê bình người phải ráo riết, triệt để, thật thà, không nể nang, không thêm bớt. Phải vạch rõ cả ưu điểm và khuyết điểm. Đồng thời, chớ dùng lời mỉa mai, chua cay, đâm thọc... Những người bị phê bình thì phải vui lòng nhận xét (nhận khuyết điểm, xem xét lại bản thân) để sửa đổi, không nên vì bị phê bình mà nản chí, hoặc oán ghét”.

Thứ ba, tự phê bình và phê bình chỉ thực sự có kết quả khi có sự lãnh đạo sáng suốt của cấp trên, đồng thời phát động được quần chúng và cấp dưới hưởng ứng một cách chân thành và xây

dựng. Như vậy, thái độ, phương pháp đối với tự phê bình và phê bình trong tư tưởng Hồ Chí Minh là sự thống nhất biện chứng giữa “lý lẽ phân minh với nghĩa tình đầy đủ”.

2.2. Để nâng cao chất lượng tự phê bình và phê bình trong sinh hoạt chi bộ, trước hết cần quán triệt sâu sắc tư tưởng Hồ Chí Minh về tự phê bình và phê bình. Đồng thời cấp ủy các cấp cần chú trọng một số giải pháp sau:

Một là, nâng cao nhận thức cho cán bộ, đảng viên về tự phê bình và phê bình. Trong đó, cần làm rõ tầm quan trọng của tự phê bình và phê bình; biểu hiện tự phê bình và phê bình trong lĩnh vực tư tưởng, đạo đức, lối sống và trong hoạt động lãnh đạo của các cấp ủy đảng. Trong sinh hoạt của mỗi tổ chức, cần thường xuyên nâng cao ý thức tự phê bình và phê bình để giúp nhau sửa chữa khuyết điểm, đồng thời kiên quyết đấu tranh với những biểu hiện suy thoái về đạo đức, lối sống của cán bộ, đảng viên trong cơ quan, đơn vị, trong cộng đồng để tạo uy tín, niềm tin của quần chúng nhân dân đối với Đảng, đối với chế độ. Trong sinh hoạt Đảng, cần phải “khéo” sử dụng vũ khí tự phê bình và phê bình; khi tiến hành tự phê bình và phê bình là phê bình việc chứ không phải phê bình người, giúp cho đồng chí mình nhận ra những sai lầm, khuyết điểm để có biện pháp tích cực sửa chữa.

Hai là, cán bộ lãnh đạo, quản lý phải là những người gương mẫu, đi đầu trong tự phê bình và phê bình. Theo Hồ Chí Minh: “Người đời ai cũng có khuyết điểm. Có làm việc thì có sai lầm. Chúng ta không sợ có sai lầm và khuyết điểm, chỉ sợ không chịu cố gắng sửa chữa sai lầm và khuyết điểm. Và càng sợ những người lãnh đạo không biết tìm cách đúng để giúp cán bộ sửa chữa sai lầm và khuyết điểm”. Quy luật của cuộc sống là sự tồn tại của các mặt đối lập, trong mọi vấn đề cũng như trong mỗi người đều có tốt - xấu, tích cực - tiêu cực, tiến bộ - phản tiến bộ... mà nhiệm vụ của người cách mạng là phát huy mặt tốt, tích cực, tiến bộ, đồng thời khắc phục, hạn chế mặt xấu, tiêu cực, phản tiến bộ. Tự phê bình và phê bình để “làm cho phần tốt ở trong mỗi con người nảy nở như hoa mùa xuân và phần xấu bị mất dần đi, đó là thái độ của người cách mạng”, vì vậy, cán bộ lãnh đạo, quản lý của các cấp ủy Đảng, các cấp chính quyền, các ban, ngành, các tổ chức chính trị - xã hội không chỉ nhận thức sâu sắc, mà phải lãnh đạo, tổ chức và nghiêm túc thực hiện chế độ tự phê bình và phê bình một cách tự giác, gương mẫu và có hiệu quả. Trong sinh hoạt chi bộ, cấp ủy phải có thái

độ nghiêm túc kiểm điểm đánh giá đúng ưu điểm, nhược điểm của các cấp ủy viên, các đảng viên, nhất là các đồng chí lãnh đạo chủ chốt để kịp thời sửa chữa sai sót, yếu kém đồng thời làm gương về tự phê bình và phê bình, đặc biệt là “nói phải đi đôi với làm” - nghĩa là nghiêm túc sửa chữa ngay sau khi thực hiện tự phê bình và phê bình. Hồ Chí Minh cho rằng, nói chung thì các dân tộc phương Đông đều giàu tình cảm, và đối với họ “một tấm gương sống còn có giá trị hơn một trăm bài diễn văn tuyên truyền”. Bởi vậy, phương pháp nêu gương về tự phê bình và phê bình là phương pháp được sử dụng rộng rãi để phát huy hiệu quả trong hoạt động và sinh hoạt Đảng.

Ba là, nội dung và hình thức tự phê bình và phê bình phải phong phú, phù hợp, cụ thể, sát thực đối với đời sống hàng ngày cũng như trong thực hiện nhiệm vụ chính trị của cán bộ, đảng viên. Từ đó, giúp mỗi người luôn ý thức được trách nhiệm bản thân, tạo nên sự đồng thuận, tin tưởng và quyết tâm thực hiện thắng lợi các kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội của tổ chức, đơn vị, địa phương hướng tới thực hiện thắng lợi mục tiêu, lý tưởng của Đảng. Coi tự phê bình và phê bình là nhiệm vụ trọng tâm, xuyên suốt và cấp bách nhất, nhằm “tạo được sự chuyển biến rõ rệt, khắc phục được những hạn chế, yếu kém trong công tác xây dựng Đảng. Gắn tự phê bình và phê bình với thực hiện chủ trương, đường lối của Đảng, nhất là Nghị quyết Trung ương 4 khóa XI, XII, XIII về xây dựng Đảng, “Học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức và phong cách Hồ Chí Minh” nhằm xây dựng Đảng ta thật sự là Đảng cách mạng chân chính, ngày càng trong sạch, vững mạnh, không ngừng nâng cao năng lực lãnh đạo, sức chiến đấu của Đảng, củng cố niềm tin trong Đảng và nhân dân.

Bốn là, cán bộ, đảng viên phải thường xuyên chủ động, tự giác trong tự phê bình và phê bình trong sinh hoạt và hoạt động; cấp ủy các cấp quan tâm nâng cao đời sống vật chất, tinh thần để động viên tinh thần tự giác của cán bộ, đảng viên về tự phê bình và phê bình. Qua đó, giúp cán bộ, đảng viên thấy được những ưu, khuyết điểm của mình, tìm ra cách thức, phương pháp khắc phục nhằm củng cố và tăng cường sự thống nhất về ý chí và hành động. Người cán bộ, đảng viên phải thường xuyên xem xét lại mọi hành động, mọi việc làm của bản thân mình; từng ngày, từng giờ, người đảng viên phải xem lại những việc làm của mình có đúng, có phù hợp với những chuẩn mực của xã hội, chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước hay không. Chỉ có nghiêm túc tự phê bình và phê bình như vậy mới giúp cho cán bộ, đảng viên tránh được những sai lầm, khuyết điểm không đáng có, mới xứng đáng vừa là người lãnh đạo vừa là đầy tớ trung thành của Nhân dân như Chủ tịch Hồ Chí Minh từng mong muốn.

III. KẾT LUẬN

Việc thực hiện tự phê bình và phê bình theo tư tưởng Hồ Chí Minh là một nhiệm vụ mang tính nguyên tắc, góp phần xây dựng Đảng trong sạch, vững mạnh. Quá trình này cần được thực hiện thường xuyên, nghiêm túc và xuất phát từ tinh thần cầu thị, đoàn kết, vì sự tiến bộ chung. Cán bộ, đảng viên phải gương mẫu, chủ động và chân thành trong việc nhìn nhận và sửa chữa khuyết điểm. Tự phê bình và phê bình cần gắn với thực tiễn đời sống và nhiệm vụ chính trị, từ đó tạo chuyển biến tích cực trong nhận thức và hành động. Đây là công cụ quan trọng để nâng cao năng lực lãnh đạo và sức chiến đấu của Đảng trong tình hình mới.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Hội nghị lần thứ tư Ban Chấp hành Trung ương khóa XII*, Văn phòng Trung ương Đảng, Hà Nội, 2016
2. Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, Tập 1*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2021.
3. Nguyễn Phú Trọng, *Xây dựng, chỉnh đốn Đảng là nhiệm vụ then chốt để phát triển đất nước*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2017.
4. Phan Tuyết (Sưu tầm và tuyển chọn), *Phong cách nêu gương của Bác Hồ*, Nxb Hồng Đức, 2018.
5. Nhiều tác giả, *Cán bộ, đảng viên, đặc biệt là người đứng đầu cơ quan, đơn vị phải đề cao trách nhiệm, gương mẫu đi đầu*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2018.